

Bu torpaqlarda ilin bütün fəsiləri gözəldir, bahar-da sanırsan ki, çiçək dənizinə düşmüşən, qış-da isə hər tərəf ağ örpəyə bürünür, payızın ecazkar rəng-ləri insanı ovsunlayır, yayda isə meşələrdən və çaylardan ətrafa yayılan sərin meh ruhu oxşayır. Çobandağdan baxanda Qarabağ ovuc içi kimi aydın görünür, torpaqla üf-qün qovuşduğu sirli mənzərə tarixin açılmayan qatlarından xəbər verir. Təsadüfi deyil ki, XVIII əsrdə Pənahəli xanın hakimiyyəti illərində bu dağın düz zirvəsində keşikçi qalası tiki-lib. İki dağın arasında, Xaçınçayın sahilindəki yaşıl vadidə yer-ləşən Əliağalı kəndi, ulduzlara ayna tutan Xaçınçaygözü, Abdal Gülablının füsunkar mənzərəsi, Şahbulaq qəsri, Qurlu Musa Tür-bəsi (XIII əsr), Başkəşik kümbəz (XII əsr) Qaraman dağ silsiləsi, Şelli bağları, Qarqar çayın yatağı və saymalı qurtar-mayan təbiət abidələri Ağdamın geniş turizm potensialından xə-bər verir.

Çobandağdan baxanda...

Al qanı torpağa qarışan, ruhları Tanrı dərghahına ucalan şəhidlərin işğaldan azad etdikləri Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə tarixin ən şərəfli səhifəsi yazıldı. Qanla yazılan bu səhifənin hər zərrəsi müqəddəsdir, ən yeni tariximizin uğur dastanı, qəhrəmanlıq hekayəsidir, Vətənin bütövləşdiyi məkan, tarixi yerlərdir. Bu yerlərdə qələbə və ruh abidələri ucaldılıb, onları görmək mümkün deyil, gerek onu duyasan, varlığına hiss edəsən və bütün bunlar xalqı-mızı torpağa, əcdadlarına bağlayan qırılmaz tellər, mənəviyyat abidə-ləridir.

Ağdam təbii sərvətlərlə zəngin bölgədir. Rayonun ərazisi Kiçik Qafqaz dağları ilə Kür-Araz ovalığı-nın təmas zonasında yerləşir. Ağ-dam - hər tərəfi tar-mar edilmiş, heç bir həyat əlaməti olmayan, yer-lə-yeksan olmuş bir şəhərin qalıqla-

Rayon ərazisində qədim dövrlərdən xəbər verən günbəzlər, daşdan yo-nulmuş qoç və at fiqurları, məqbə-rələr, kahalar var idi. Onlardan biri də şəhərdəki İmarət Qərvənd qəbi-ristanlığıdır. Tarixi mənbələrə görə burada Qarabağın görkəmli nüma-yəndəsi Pənahəli xanın törəməsinə aid olan insanlar dəfn edilib. Bu məqbərə-kompleks XVIII əsrin son-ları XIX əsrin əvvəllərində inşa edi-lib. Qədim memarlığın nümunələri hesab olunan türbələr çoxbucaqlı və təqvari quruluşa malik olub. Hə-min türbələrəndə birində Pənahəli xanın oğlu, Qarabağ xanlığının da-vamçısı İbrahimxəlil xan dəfn edilib. Xan qızı, dövrünün ziyalı və maarif-pərvər qadını, incə naxışlar müəllifi, gözəl şeirlər yazan Xurşidbanu Na-təvanın qəbrinin üstündə büstü qo-yulub. Ermənilər İmarətdəki qədim türbələrini dağıdıb, qədim daşları sın-

manda parkda müxtəlif vaxtlarda bu atların iştirakı ilə təlim və şou-proqramların təşkili nəzərdə tutulur. İnteraktiv muzey kompleksində müxtəlif zamanlarda Cavanşirlər sülaləsinə həsr olunmuş məlumat-lar, Qarabağ xanlığı haqqında tarixi faktlar, Xurşidbanu Natəvanın əl iş-lərinə və poemalarına həsr olunmuş audiovizual təqdimat, İmarət Kom-pleksinin işğal dövründə və işğal-dan azad olunduqdan sonrakı və-ziyyətini əks etdirən fotomateriallar nümayiş olunur. Ağdam İmarət Kompleksi turistlər üçün cəlbədi-ci məkandır. Kompleksə gələn qo-naqlar, turistlər burada yaradılmış ziyarətçi mərkəzinin, muzey və ka-fenin xidmətlərindən istifadə edirlər.

Tarixi mənbələrə Şahbulaq qa-lası haqqında məlumat verilir ki, bu nadir memarlıq nümunəsi Qarabağ xanı Pənahəli xan tərəfindən 1751-

gəldikləri qənaətə görə abidənin is-tər daxili səthlərinin, istər günbəzin və istərsə də xaricindəki səthlərin işlənməsi tikiliyə təkrarolunmaz fər-di xüsusiyyət verir. 1868-1870-ci il-lərdə memar Kərbəlayi Səfərxan Qa-rabaği tərəfindən tikilən və işğal illə-rində vandalizmə məruz qalan Ağ-dam Cümə məscidində Heydər Əli-yev Fondu tərəfindən təmir-bərpa işləri başa çatdırılıb. 2020-ci ildə iş-ğaldan azad edilən Ağdam şəhəri-nə səfər edən Prezident İlham Əli-yev Məkkədən gətirdiyi "Qurani-Kə-rim"i Cümə məscidinə bağışlayıb. Hazırda məscid öz ziyarətçilərini qarşılayır.

Ağdamda genişmiqyaslı bərpa-quruculuğun aparılması və sakinlə-rin doğma yurda qayıdışı ilə paralel olaraq bu ərazilərin turizm poten-sialının səmərəli istifadəsi, regio-nun rəqabətqabiliyyətli turizm mə-kanına çevrilməsi üçün tədbirlər də görüldü. Ağdamda çox əhəmiyyətli infrastruktur layihələri həyata keçiri-lir, tarixi-mədəniyyət abidələri bər-pa edilir, müasir tələblərə cavab verən hotellər inşa olunur.

Ötən il sentyabrın 19-da Prezi-dent İlham Əliyevin iştirakı ilə Ağ-dam şəhərində "Aghdam City Ho-tel"nin açılışı oldu. Hazırda "Hilton Garden Inn" hotelinin tikintisi da-vam edir. Beşmərtəbəli hotel bina-sı 130 otaq, restoran, iclas otaqla-rı və bir böyük ziyafət zalından iba-rətdir. Qonaqların istirahətini təmin etmək məqsədilə fitness və SPA mərkəzləri də yaradılıb. Tam müa-sir və beynəlxalq standartlara ca-vab verən hotelin otaqlarının 2-si fi-ziki məhdudiyyətli 4 otaq isə uzun müddət qalmaq istəyən qonaqlar üçün nəzərdə tutulub. İnşası davam edən digər hotel "Hilton Garden Inn"dir. 2,16 hektar ərazidə inşa edilən hotel 127 otaqdan ibarət ola-caq. Burada, həmçinin qapalı ho-vuz, fitness və SPA mərkəzləri, ter-rasda restoranlar fəaliyyət göstə-rəcək. Hoteldə işlər yekunlaşmaq üz-rədir. Dəmir-beton işləri 90 faiz, fa-sad işləri 70 faiz, daxildə santexni-ka və bəzək işləri 40-50 faiz yekun-laşılıb. Bu ilin üçüncü rübünə işlərin tam başa çatdırılması nəzərdə tutu-lur. Ağdam şəhərinin mərkəzində tarixi-mədəni ərazi salınacaq. 22,5 hektar ərazini əhatə edən məkanda Pənahəli xanın İmarət kompleksi, Çörək muzeyi, Dram teatrı, İşğal və Zəfər muzeyləri kompleksi ola-caq. Ərazinin bir başında İşğal mu-zeyi, digər başında isə Zəfər muze-yi yerləşəcək. Onların arasında açıq səma altında 18 hektarlıq Me-morial bağ olacaq. Bütün şəhər müasir üslubda bərpa edilsə də Me-morial bağda xarabalıqlar, dağıdıl-mış binalar olduğu kimi qorunacaq ki, gələcək nəsillər, mənfur düş-mənin xalqımızın başına gətirdiyi fa-ciələri unutmasın. Eyni zamanda bu xarabalıqlar hər kəsə müharibə-nin nə qədər acı nəticələrə gətirib çıxardığını anladacaq.

Görülən işlər, həyata keçirilən layihələr onu deməyə əsas verir ki, Ağdam tezliklə regionun cəlbədi-ci turizm obyektlərindən birinə çev-riləcək. Təbiətin yarılarına da məl-həm qoyulur, bölgədə ekotarazlıq yaradılır, ekovəziyyəti yenidən bər-pa etmək üçün mühüm addımlar atılır. Ağdam ərazilərində əsasən, Şərq çınarı olmaqla, minlərlə müx-təlif növ ağac əkilib, meşə zolaqları-na palıd və digər ağacların toxum-ları səpilir. Çaylara balıq körpələri buraxılır. Perik düşən təbiətin nəğ-məkar quşları yuvalarına döndür, artıq bu yerlərdə baharın nəfəsi du-yulur...

Salman ALIOĞLU,
"Respublika".

rı insanın varlığını sarsıdır. Bütün binalar yox edilib, təbiətə qəsd törə-dilib, burada həyata keçirilən vəh-şiliklər dünya mədəniyyət tarixinə bir zülm dövrü kimi düşüb. Artıq üç ildən çoxdur ki, Ağdamda işğalçıla-rın vurduğu yaralar sarılıb, bu ölü zonaya çevrilmiş yurd yərimizə şə-rəfli bir həyat qayıdır. Dövlətimizin başçısı İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə yeni və müasir, dünyada bənzəri ol-mayan Ağdam şəhəri tikilir. Şəhərin Baş planına əsasən Ağdam Qara-bağın ən böyük sənaye mərkəzi, mədəniyyət ocağı, elm məbədi, mu-siqi beşiyi, dünyada bənzəri olma-yan, ən gözəl və ecazkar yaşayış məntəqəsi olacaq. Ağdam həm də yaşıl bir şəhərə çevriləcək.

Azərbaycan dövləti burada geniş inkişaf planı hazırlayıb. Yeni şəhər müasir texnologiya əsasında qurulur. Dövlətimizin başçısı, Qalib Ali Baş Ko-mandan İlham Əliyevin güclü siyasi iradəsi və müzəffər ordumuzun böl-mələrinin qazandığı tarixi qələbə nəticəsində bir güllə atılmadan iş-ğaldan azad edilən və "Qafqazın Xirosiması" adlandırılan Ağdam şə-həri demək olar ki, sıfırdan qurulur, dövlətimizin gücü ilə yeni və müasir bir şəhər tikilir. Təbii ki, bütün bun-lar da məcburi köçkün həyatı yaşa-mış ağdamlıların böyük sevincinə və gələcək arzularına qol-qanad ve-rir. Yenidən tikilən hər bir yol, mək-təb, iş yeri, mədəniyyət və dini abi-də davamlı, dinc və firavan gələcə-yə doğru atılan zəfər addımlarıdır. İşğaldan azad olunmuş əraziləri-miz, o cümlədən Ağdam tarixi-mə-dəni dəyərləri ilə yanaşı, füsunkar təbiətə, yeraltı və yerüstü sərvətlə-rə, geniş turizm imkanlarına malik-dir. Bu ərazilərin turizm potensialı-nın səmərəli istifadəsi, regionun rə-qabətqabiliyyətli turizm məkanına çevrilməsi üçün geniş tədbirlər hə-yata keçirilir. Ağdamda tariximizin açılmayan qatları mövcuddur, bura-da şəhərsalma mədəniyyəti, məq-bərə komplekslərinin tikintisi, du-lusçuluğun, misgerliyin inkişaf et-məsi abidələrin dili ilə nəql edilir.

dır, qəbirüstü sinədəşlarını məhv edə bilər. Tarix burada torpağın və daşların dili ilə insanı iki yüz il əvvə-lə çəkib aparırdı. Erməni vəhşiliyi-nin ağır izləri İmarəti, bu sənət mə-bədini yaralasa da onu sındıra bil-məyib, uçuq divarları, dağıdılmış günbəzləri ilə ayaq üstə dayanıb, düşmənlə zülmünə baş əyməyib.

2022-ci il oktyabrın 4-də Azər-baycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehri-ban Əliyeva Ağdamda Pənahəli xa-nın sarayı və İmarət Kompleksində görüləcək işlərlə tanış olublar. Pre-zidentin müvafiq tapşırığına əsasən k o m p l e k s i n

bərpası işləri artıq başa çatdırılıb. Pənahəli xanın sarayının yerləşdiyi İmarət Kompleksi üçün ilkin kon-sepsiya layihəsi İtaliyanın "ArtCloud Network International s.c.r.l." şirkəti tərəfindən hazırlanıb və bərpa edi-lib. 2023-2024-cü illərdə Ağdam İmarət Kompleksində yerli və xarici mütəxəssislərin iştirakı ilə restavra-siya və arxeoloji tədqiqat işləri hə-yata keçirilib. Ərazisi 3,3 hektar olan kompleks mərasimlərin keçiril-məsi üçün nəzərdə tutulmuş tikililər, türbələr, tarixi qəbiristanlıq, Qara-bağ atlarının təqdimatı üçün atçılıq kompleksi və ziyarətçi mərkəzindən ibarətdir. Kompleksdə yaradılan Qarabağ atları parkında qədim döv-rlərdən şöhrəti dünyanı dolaşan Azərbaycanın Qarabağ atlarının hərəraclarının keçirilməsi, eyni za-

1752-ci illərdə inşa etdirilib. XVIII əsr qala divarları iki əsrdən çoxdur ki, öz möhtəşəmliyini qoruyub sax-layıb. Ehtimal ki, qalanın adı da bu-rada yerləşən gursulu bulağın adın-dan - Şahbulağından götürülüb. Qeyd etmək lazımdır ki, Şahbulaq Qarabağ xanlığının ərazisində inşa edilən ikinci qaladır. Memarlıq abi-dəsi kimi qeydə alınan qala Bayat qalasından öncə Qarabağ xanlığına inzibati mərkəz kimi inşa edilib. Müdafiə tipli tikili müəyyən bir dövr ərzində yaşayış yeri kimi istifadə olunsa da sonradan gözetçi məntə-qəsi olub. Elmi ədəbiyyatda Şah-bulaq qəsri adı ilə tanınan abidə əs-lində iri qəsər kompleksinin içqalası olub.

Onun yanında xanın iqamətgahı yerləşib. Ağdam şəhərinin 10 kilo-metrliyində, Şahbulaq kəndi yaxın-lığında yerləşən bu qalanın divarları 7 metr, bürcləri isə 8,5 metrdir. Tarixin sirlərini öz daşları ilə pıçıl-dayan, Qarabağ ərazisindəki ən məşhur abidələrdən biri olan Şah-bulaq qalasında bərpa işləri davam etdirilir. Qutlu Musa türbəsi 1314-ci ildə tikilib və Sasanilər dövrünə aid edilir. Türbənin girişinin üstün-dəki kitabədə qeyd olunub ki, bu abidə usta Şahbənzər tərəfindən ucaldılıb. Şərq memarlığı üslubun-da inşa edilən türbənin unikallığı diqqəti daha çox cəlb edir. Qeyd edək ki, Ağdam rayonunun Xaçın-dərbətlı kəndində yerləşən bu abidə nadir təsadüf edilən səciyyəyə ma-likdir. Arxeoloqların və memarların

